

ОСНОВНІ КОНЦЕПЦІЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ

Стан фінансової безпеки підприємства передбачає забезпечення нормального рівня фінансової стійкості, що, в свою чергу, характеризується збалансованістю ліквідності, платоспроможності, кредитоспроможності, рівня результативності формування та використання фінансових ресурсів.

Змістовною характеристикою фінансової безпеки підприємства, яку виокремлено на основі узагальнення підходів до її визначення, є здатність забезпечувати реалізацію фінансових інтересів власників та менеджменту підприємства. З розвитком фінансового менеджменту змінювалися підходи вчених-економістів до визначення фінансових інтересів та основної мети. Дослідження генези цієї проблеми дозволяє виділити такі теорії:

1. Представники класичної економічної теорії дотримувалися точки зору, що основною метою фінансової діяльності підприємства є максимізація прибутку. Ця мета впливала з положення А. Сміта, що максимізація прибутку окремим суб'єктом господарювання призводить до максимізації загального суспільного добробуту. Вперше вона була чітко сформульована у 1838 р. французьким економістом А. Курно, а потім розвинена в роботах представників неокласичної школи. Реалізація цієї мети забезпечувалася шляхом досягнення рівності показників граничного доходу і граничних витрат підприємства.

Пізніше таке формулювання головної мети діяльності підприємства набуло критики, і було доведено, що максимізація прибутку не завжди супроводжується темпами економічного зростання. Значна сума, як за величиною, так і за рівнем прибутку, яку отримало підприємство, може бути повністю використана на поточні потреби. У результаті підприємство втрачає основне джерело формування власних фінансових ресурсів для подальшого розвитку. Крім того, високий рівень прибутку може бути досягнутий за умови високого рівня фінансового ризику, який генерує загрозу банкрутства. У цьому зв'язку в ринкових умовах господарювання показник максимізації величини прибутку можна використовувати як критерій ефективності, наприклад, використання капіталу підприємства, але не як результативності фінансового управління.

2. Теорія стійкого економічного зростання основною метою фінансової діяльності підприємства передбачає положення про забезпечення фінансової рівноваги в процесі розвитку господарюючого суб'єкта. Реалізація цієї мети, на думку прихильників такої теорії, забезпечує тривалий безкризовий розвиток підприємства і поступове розширення обсягу його господарської діяльності. Разом з тим, така мета фінансової діяльності підприємства мінімізує рівень фінансових ризиків, які пов'язані з функціонуванням капіталу, і не дозволяє повною мірою реалізувати всі резерви зростання рентабельності його використання. Крім того, механізм реалізації цієї мети недостатньо пов'язаний з коливаннями кон'юнктури ринку капіталу, які змінюють параметри умов формування та функціонування капіталу конкретного підприємства. Таким чином, досягнення і підтримка фінансової рівноваги не може розглядатися як головна мета фінансової діяльності підприємства, а тільки як одне з головних завдань управління капіталом.

3. Сучасна економічна теорія головною метою фінансової діяльності підприємства визначає максимізацію його вартості. Це положення розділяють усі сучасні теоретики у сфері фінансового менеджменту та професійної оцінки вартості бізнесу. Така ціль відображає сукупність таких факторів, як час, доходність, ризик, вартість використаних ресурсів (капіталу). Однак, максимізація вартості – як основна фінансова мета діяльності підприємства, теж набуває трансформації. Так, аналіз сучасних управлінських концепцій фінансового менеджменту [1] дозволяє виділити два підходи до визначення фінансових цілей. Перший – визначає основною метою максимізацію цінності підприємства як для власників (тобто власного капіталу), так і всіх постачальників капіталу (позикового і власного). У даному випадку цільова функція підприємства є однофакторною. Другий підхід базується на теорії зацікавлених сторін (stakeholders theory) і

передбачає, що підприємство існує не тільки для того, щоб забезпечувати інтереси інвесторів, але й усіх інших зацікавлених осіб, до яких відносяться працівники, покупці, постачальники, місцева спільнота тощо.

Таким чином, цільова функція є багатофакторною. Важливим наслідком із визначення цільової функції є встановлення конкретних показників результатів діяльності підприємства або їх взаємопов'язаної системи. В рамках другого підходу вимірювачами результатів діяльності є показники, які відображають зміну цінності підприємства для інвесторів.

Отже, у контексті розвитку сучасних управлінських концепцій основною фінансовою метою підприємства стає нарощення його вартості, а основною відмінною рисою управління – націленість на майбутнє. Здатність підприємства як єдиного цілого знаходити та ефективно використовувати можливості для руху шляхом нарощення капіталізації формує принципово нову сферу ключової компетентності. Вміння створювати вартість перетворюється на джерело конкурентної переваги, яке неможливо купити та важко копіювати.

Література

1. Бланк И. А. *Управление формированием капитала* / И.А. Бланк - К.: «Ника-Центр», 2000. – 512 с.

Тарас МАРКІВ

Тернопільський національний економічний університет

РІЗНОВЕКТОРНІСТЬ ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИХ ПІДХОДІВ ЩОДО ТРАКТУВАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ БУЛЬБАШОК

Сила і розмах деструктивних процесів розриву економічної бульбашки як фактора чи навіть каталізатора фінансової і економічної кризи 2007-2010 рр., експліцитно продемонстрували очевидну неспроможність фінансової системи до саморегуляції. Не вдаючись до ексцесів полеміки про ринковий фундаменталізм, ми хотіли би зазначити, що причин для дискусій в такому ракурсі є більше, ніж потрібно: подальша генеза різного роду економічних бульбашок на різних ринках з іманентним для них логічним завершенням (розривом) може значно трансформувати існуючу площину теоретичних дискусій в плані актуалізації радикальних концепцій всеохоплюючого колапсу фінансової цивілізації.

Потрібно визнати той факт, що світова наукова спільнота своєчасно не сформувала цілкового представлення про наступаючу катастрофу (економічну кризу), а окремі праці вчених, хоч і попереджували про настання несприятливих умов, але їх бачення розглядалися крізь призму радикальної контраверсійності; їх теоретичні розвідки сприймалися як неортодоксальна альтернативна позиція, яка й близько не претендувала на те, щоб бути домінантною в науковій сфері, не кажучи вже про взяття розроблених економічних моделей розвитку економічних бульбашок за основу політекономічного каркасу функціонування міжнародних організацій та урядів провідних країн світу.

Практика ідентифікації економічної бульбашки, яка повинна була б слугувати відправним пунктом щодо імплементації необхідних рестрикційних заходів своєчасного реагування відповідних регуляторних органів, свідчить про підтвердження генези бульбашки лише *ex post* – лише після її розриву з послідовними обтяжливими наслідками. І ця прогалина в великій мірі детермінована саме неспроможністю наявного теоретико-методологічного інструментарію спрогнозувати чи попередити утворення бульбашок. Звичайно, наука не вимагає односторонності щодо всіх питань, але науковий консенсус відносно загального стану економіки цілком потрібний. В свою чергу, поляризація теоретико-методологічних підходів щодо трактування бульбашок залишає за собою завдання підведення лінії результатів уже існуючих наукових досліджень, а з огляду на неперервність нагромадження наукових знань – завдання звучатиме як окреслення проміжного результату теоретичних здобутків і напрацьовань з самоціллю створення платформи